

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Beschermen, gebruiken en beleven van natuur

Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone

Beschermen, gebruiken en beleven van natuur

Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone

1 Beheerplan Noordzeekustzone: betere bescherming van de natuur van zee en kust

Beschrijving van het werkings-
gebied en de achtergronden van
het beheerplan.

Lees verder vanaf pagina 6

3 Gebruiksregels voor het samengaan van menselijke activiteiten en natuurbescherming

De nieuwe en bestaande regels
voor menselijke activiteiten in
het gebied om aan de
natuuropgaven te voldoen.

Lees verder vanaf pagina 24

2 Opgaven: beschermen wat waardevol én kwetsbaar is

Opgaven voor de natuur-
bescherming waarvoor het
beheerplan is opgesteld.

Lees verder vanaf pagina 12

4 Voorwaarden en vergunningen: provincie of ministerie als informatiepunt

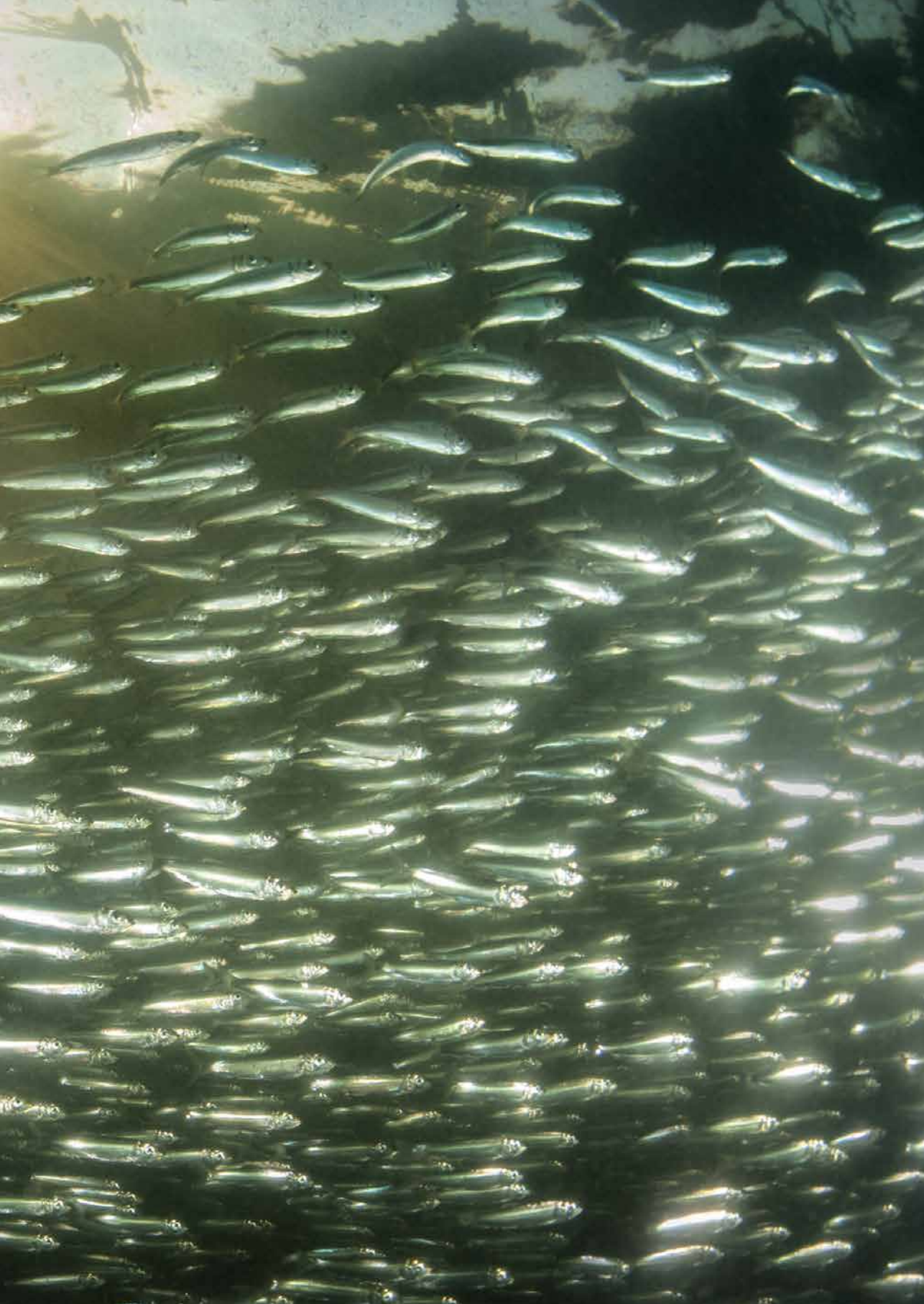
Informatie over het aanvragen
van vergunningen en
contactgegevens.

Lees verder vanaf pagina 42

1 Beheerplan Noordzeekustzone: betere bescherming van de natuur van zee en kust

De Noordzeekustzone is een waardevol gebied met een geheel eigen natuur. Voor diverse diersoorten is het de ideale plek om te verblijven, jongen te krijgen, voedsel te vinden of te rusten. Zeestromen die bodemmateriaal meenemen, variaties in waterstanden, temperatuur en zoutgehaltes kenmerken het gebied, met alle rijkdom aan voedsel en leven die daarbij hoort. Plaatselijk komen er grote hoeveelheden schelpdieren voor: een belangrijke voedselbron voor veel vogels die hier op afkomen. De groene stranden en lage stukjes duingebied zijn uitstekende broed- en rustplaatsen voor veel vogelsoorten. In het ondiepe water groeien jonge vissen op, bij eb rusten zeehonden uit op drooggevallede zandplaten. Dit geheel van ondiepe wateren, regelmatig droogvallende platen, zandstranden en duintjes vormt samen het natuurgebied de Noordzeekustzone.

Behalve voor de natuur is de Noordzeekustzone ook belangrijk voor de mens. Het beheerplan laat zien hoe menselijke activiteiten en bescherming van de natuur hand in hand kunnen gaan. In het plan zijn gebruiksregels voor het samengaan van menselijke activiteiten en natuurbescherming in het gebied voor het eerst overzichtelijk en in onderlinge samenhang beschreven.

Doel en opzet beheerplan: samenhang voor natuurbescherming en gebruiksregels

In 2009/2010 is de Noordzeekustzone aangewezen als Natura 2000-gebied. Het gebied is daarmee onderdeel van een Europees netwerk van natuurgebieden waar speciale bescherming geldt voor leefgebieden en diersoorten die van grote betekenis zijn. Met die aanwijzing van het gebied zijn allerlei lokale bepalingen en afspraken onder één wettelijke regeling gebracht: de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet). In het 'beheerplan', zoals dat voor elk Nederlands Natura 2000-gebied wordt opgesteld, zijn alle regels voor menselijke activiteiten in de hele Noordzeekustzone bijeengebracht en voorzien van uitleg over het waarom en de verwachte resultaten voor de te beschermen natuur.

Deze samenvatting bevat de hoofdpunten van de gebruiksregels en onderbouwing uit het Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone 2016-2022.

Looptijd en aansluiting met andere beheerplannen

De looptijd van het Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone is zes jaar. Tijdens die uitvoeringsperiode worden de resultaten voor de beschermde natuur gevolgd. Aan het einde van de looptijd worden deze resultaten geëvalueerd. Op basis daarvan worden de gebruiksregels voor de volgende beheerplanperiode bijgesteld.

Het beheerplan voor de Noordzeekustzone is niet los te zien van de beheerplannen voor de natuurgebieden die aan de Noordzeekustzone grenzen: de Waddenzee en de vijf Nederlandse Waddeneilanden. De regels voor die gebieden beschermen leefgebieden en diersoorten die daar als

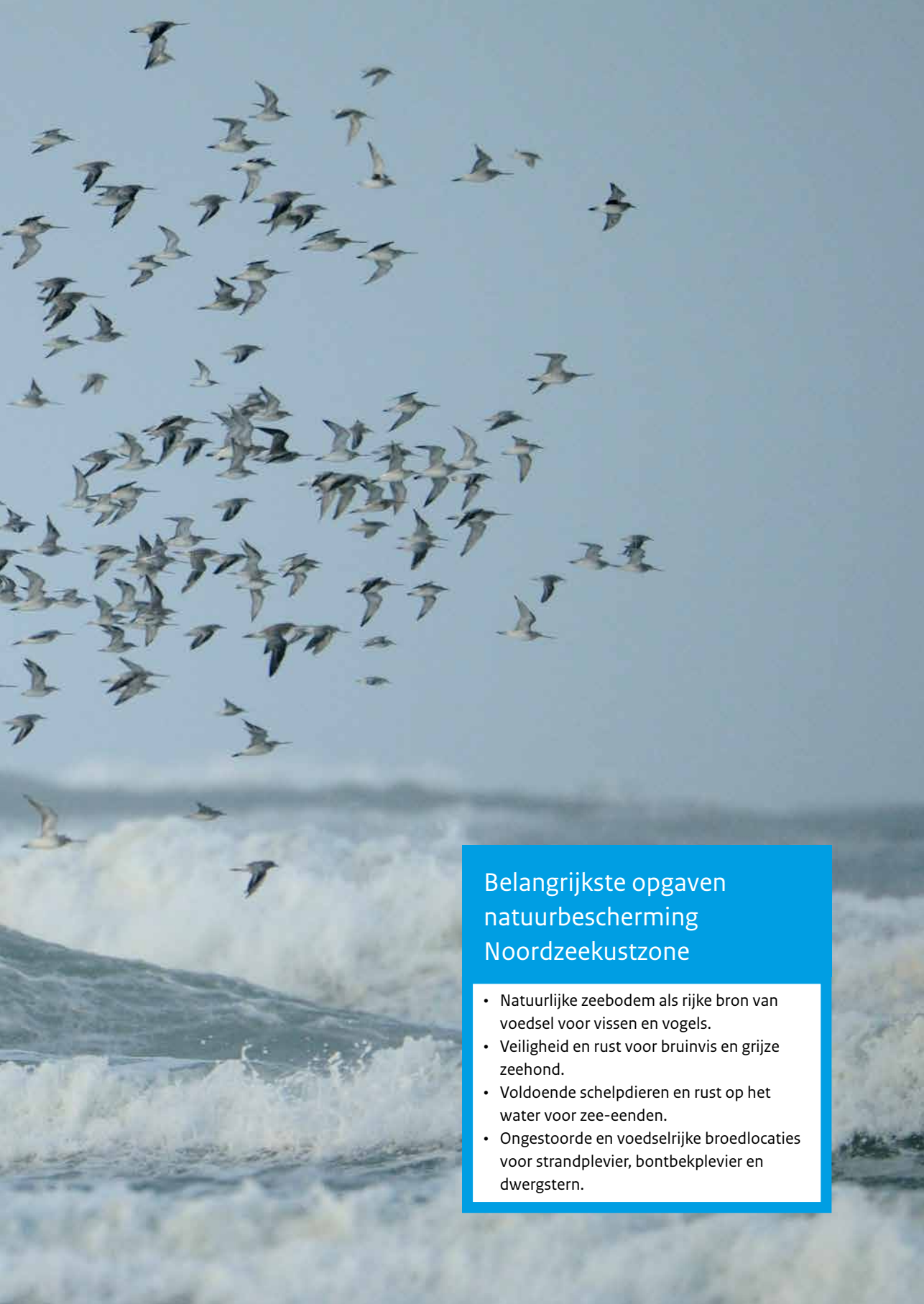
kenmerkend en zeer waardevol gelden. Dat zijn niet altijd dezelfde leefgebieden en soorten als in de Noordzeekustzone, maar er is wel veel samenhang mee en de beheerplannen zijn dan ook zo op elkaar afgestemd, dat daar waar de natuurgebieden aan elkaar grenzen, voor gebruikers eenduidige regels gelden.

Organisatie en uitvoering: rijk, provincies en terreinbeheerders

De gebruiksregels voor de Noordzeekustzone zijn opgesteld door de rijksoverheid (ministeries van Infrastructuur en Milieu, Economische Zaken en Defensie) en de provincies in het gebied (Noord-Holland, Fryslân en Groningen), in overleg met terreinbeheerders, gemeenten en belangenorganisaties. De uitvoering van het beheerplan en handhaving van de regels gedurende de looptijd van het plan is de verantwoordelijkheid van Rijkswaterstaat, de ministeries van Economische Zaken en Defensie en de drie provincies. Deze instanties werken daarbij nauw samen met de gemeenten en met de terreinbeheerders in het gebied: Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland en It Fryske Gea.

Een groep steltlopers boven de branding: herkenbaar zijn rosse grutto, zilverplevier, kanoetstrandloper en bonte strandloper. >

Belangrijkste opgaven natuurbescherming Noordzeekustzone

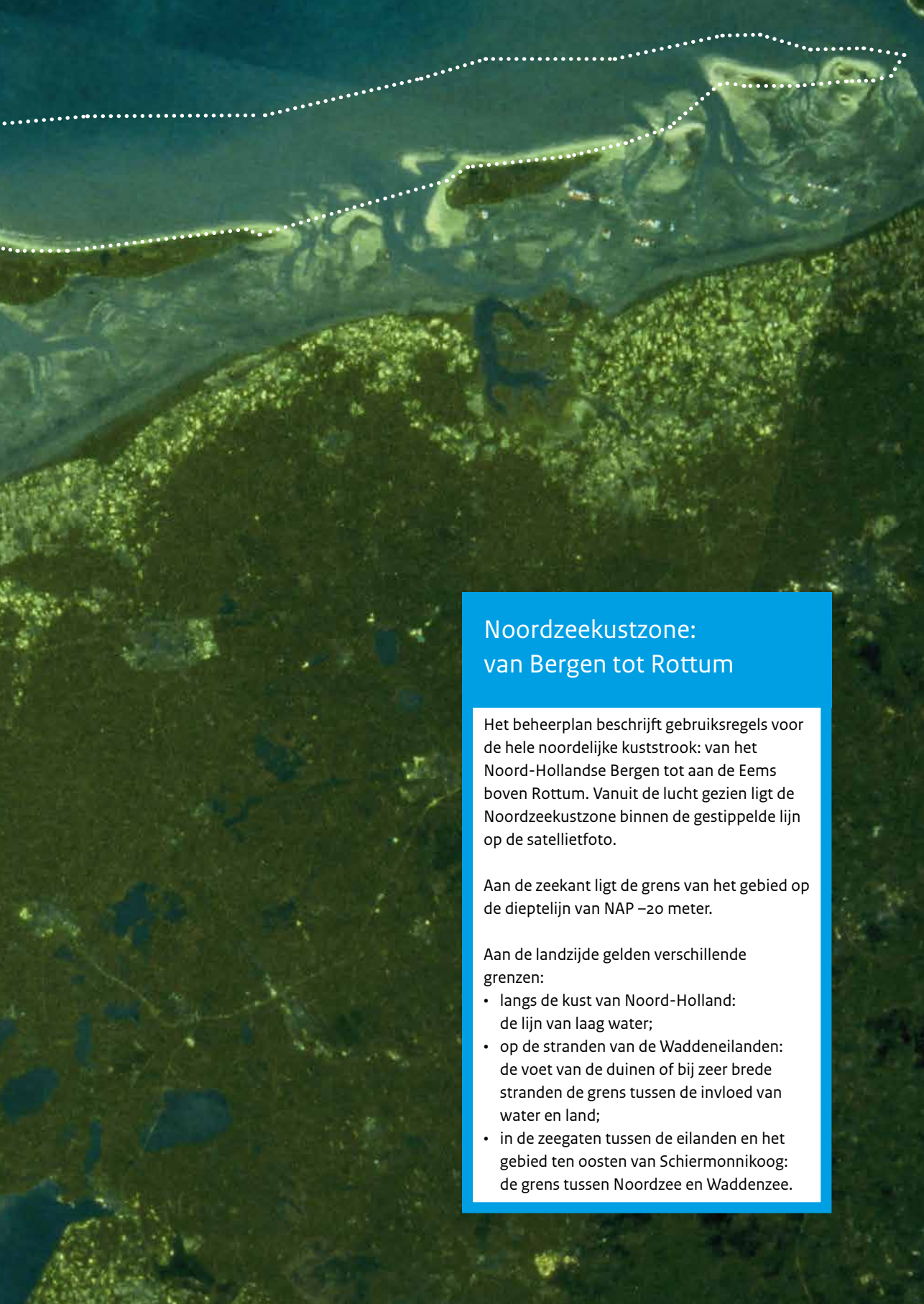
- Natuurlijke zeebodem als rijke bron van voedsel voor vissen en vogels.
- Veiligheid en rust voor bruinvis en grijze zeehond.
- Voldoende schelpdieren en rust op het water voor zee-eenden.
- Ongestoorde en voedselrijke broedlocaties voor strandplevier, bontbekplevier en dwergstern.

Natura 2000-gebied Noordzeekustzone

Satellietopname Noord-Nederland (Rijkswaterstaat)

Noordzeekustzone: van Bergen tot Rottum

Het beheerplan beschrijft gebruiksregels voor de hele noordelijke kuststrook: van het Noord-Hollandse Bergen tot aan de Eems boven Rottum. Vanuit de lucht gezien ligt de Noordzeekustzone binnen de gestippelde lijn op de satellietfoto.

Aan de zee kant ligt de grens van het gebied op de dieptelijns van NAP -20 meter.

Aan de landzijde gelden verschillende grenzen:

- langs de kust van Noord-Holland: de lijn van laag water;
- op de stranden van de Waddeneilanden: de voet van de duinen of bij zeer brede stranden de grens tussen de invloed van water en land;
- in de zeegaten tussen de eilanden en het gebied ten oosten van Schiermonnikoog: de grens tussen Noordzee en Waddenzee.

2

Opgaven: beschermen wat waardevol én kwetsbaar is

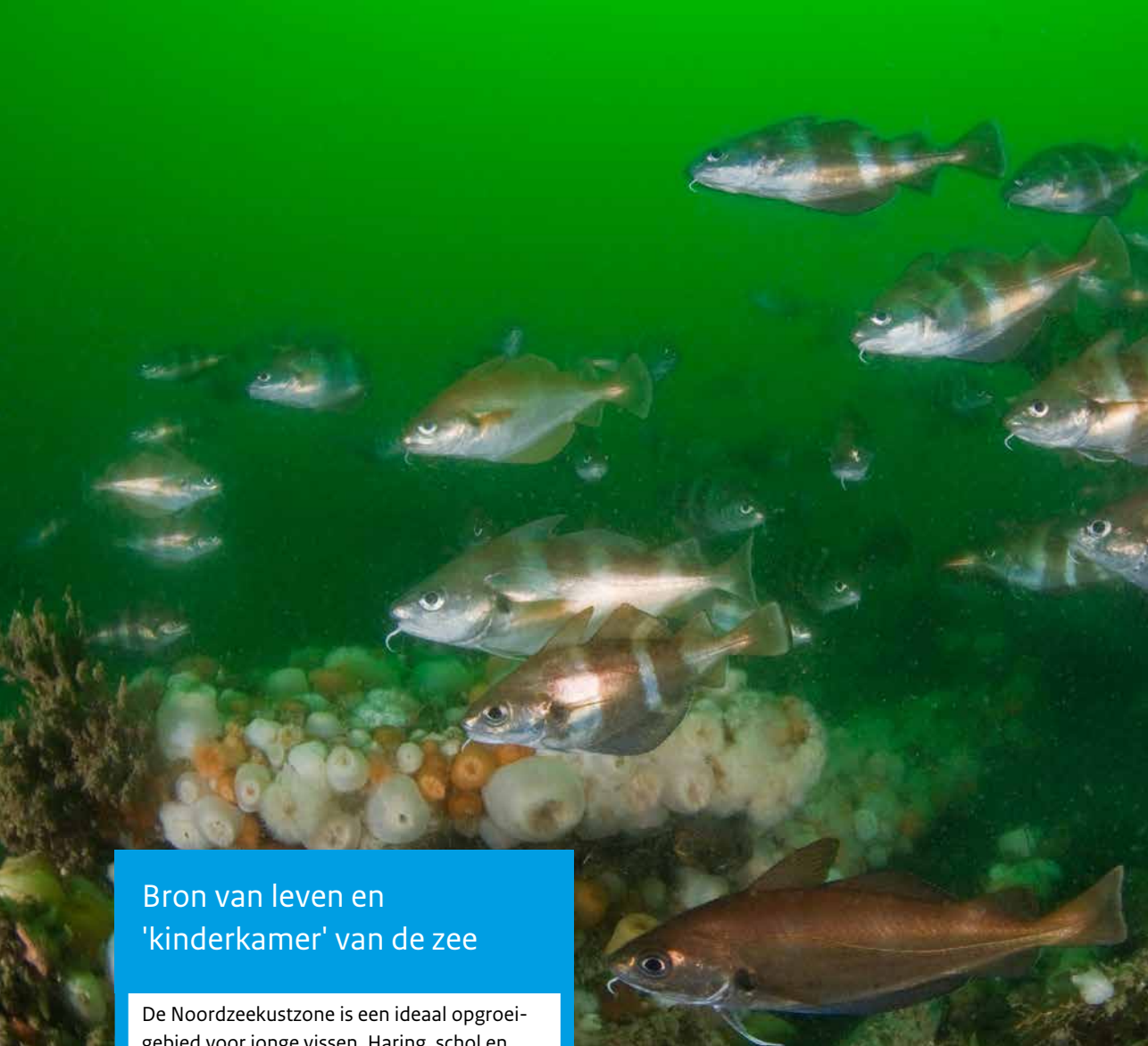
De bodem van de Noordzeekust krijgt betere bescherming als vindplaats van voedsel voor jonge vis en zee-eenden. De leefomgeving voor bruinvissen wordt veiliger en rustiger. Zeehonden en broedvogels krijgen meer rust om zich aan de Noordzeekust te kunnen voeden, voortplanten en er met succes hun jongen groot te brengen. Dit zijn de belangrijkste opgaven voor het Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone. Voor de verschillende diersoorten en hun leefomgeving worden de opgaven in dit hoofdstuk toegelicht.

Zeebodem (zandbanken): natuurlijke ontwikkeling van levensbelang

Het grootste deel van de Noordzeekustzone bestaat uit ondiepe zee. Eb, vloed en de sterke golfslag die bij de getijbeweging hoort, hebben veel invloed op de zandbodem. De zeebodem is in potentie de leefomgeving voor veel lang- en kortlevende bodemdieren, een verscheidenheid aan schelpdieren en een plek waarin jonge vissen op kunnen groeien.

Een unieke plek die het waard is om te beschermen en verder te verbeteren. Menselijke activiteiten veroorzaken echter veel bodemverstoring, waardoor er op de zeebodem voornamelijk kortlevende bodemdieren en jonge, kleine vissen zijn. De dieren die er leven, krijgen de kans niet om groot en oud te worden. Ook zijn er maar weinig schelpdierbanken. De natuur die hier in potentie aanwezig is, komt niet tot ontwikkeling. Daarvoor is een natuurlijke situatie nodig met zo min mogelijk menselijke verstoring.

Bron van leven en 'kinderkamer' van de zee

De Noordzeekustzone is een ideaal opgroei-gebied voor jonge vissen. Haring, schol en tong groeien hier op voordat ze uitzwerven over de hele zee. Kustwater is voedselrijk en de zon dringt goed door in het ondiepe water, waardoor het er barst van het leven. In het water zweeft veel plankton dat, als het afsterft, op de bodem terecht komt. Samen met voedselrijk sediment zorgt dit voor een rijke sliblaag waarin veel wormen, kreeftjes en allerlei andere bodemdierpjes leven. Jonge vissen eten de bodemdierpjes, elke vissoort vindt er z'n eigen menu. Scholen jonge vis op hun beurt trekken weer visetende vogels aan. Als er in de winter een grote wolk zeevogels boven het water hangt, is de kans groot dat er een groep jonge haringen voorbij zwemt.

Steenbolken boven de zeebodem.

Bruinvissen en bultruggen als buren

In de Noordzeekustzone leven verscheidene walvissoorten. Zo zijn er zelfs bultruggen te zien die op hun trektocht naar de tropische oceaan onze wateren aandoen. Veel walvissen waaronder dolfijnen en bruinvissen (foto) maken gebruik van sonar om hun weg te vinden diep in het troebele, donkere water te jagen. Dit maakt rust, maar ook een schone omgeving van levensbelang. Herrie onder water van bijvoorbeeld scheepvaart of olieplatforms kan ervoor zorgen dat de dieren geen voedsel of partner om mee te paren kunnen vinden. In netten en afval kunnen ze onder water verstrikt raken. Omdat deze dieren boven water adem moeten halen, zullen ze hierdoor verdrinken.

Bruinvis.

Bruinvis: beperken van bijvangst en geluid

De bruinvis is een van de zeezoogdieren die de Noordzee rijk is. Bruinvissen hebben een groot leefgebied nodig; ze leven erg verspreid en leggen grote afstanden af. De hele Noordzee en dus ook de Noordzeekustzone is een voedselrijk gebied voor de bruinvis en dus van groot belang voor deze dieren.

In de Noordzeekustzone en uiteindelijk in de gehele Noordzee krijgt de bruinvis een betere bescherming. Het verminderen van onbedoelde bijvangst, maar ook het verminderen van geluidsverstoring, zal op de lange termijn zorgen voor een betere leefomgeving.

Grijze zeehond: succesvolle voortplanting in een veilige omgeving

De Noordzeekustzone is samen met de westelijke Waddenzee in Nederland het belangrijkste leefgebied voor de grijze zeehond. Landelijk en Europees gezien gaat het niet goed met deze soort, maar in de Noordzeekustzone nemen de aantallen langzaam toe. Het is een geschikte omgeving voor de dieren, met voldoende voedsel en rustplekken op droogvallende platen als de Razende Bol en de Engelse Hoek. Hier kunnen ze zich voortplanten en hun jongen grootbrengen. Voor dat laatste is vooral een veilige omgeving nodig: jonge pups kunnen de eerste twee weken nog niet zwemmen en zijn dan erg kwetsbaar.

De opgave is om de Noordzeekustzone een veilige plek te laten zijn voor grijze zeehonden om in alle rust jongen te krijgen en groot te brengen. Het tegengaan van verstoring van hun rustgebieden op en nabij de droogvallende platen is daarvoor een essentiële voorwaarde.

Pup grijze zeehond.

Het Groene Strand op west Ameland.

Hoogwatervluchtplaatsen

Tijdens vloed en bij hoogwater zoeken vele vogels de hoger gelegen plekken op langs de randen van de kust: stranden, zandplaten, dammen. Deze zogenaamde hoogwatervluchtplaatsen blijven droog: vogels gebruiken ze om er te slapen en te rusten van hun vluchten boven de zee of het zoeken naar voedsel in de slikbodem. Als het tij keert en het water zakt, gaan vogels zoals steltlopers weer hun eten zoeken in ondiep water, op droogvallende slikplaten en op het wad. Zo gaat het met iedere wisseling van het tij: het tij bepaalt het leefritme, dag en nacht door, van steltlopers als scholeksters, kanoeten, rosse grutto's en kluten.

Steltlopers, maar ook een vogelsoort als de aalscholver, hebben de hoogwatervluchtplaatsen nodig om ongestoord te rusten. Miljoenen trekvogels brengen de winter door in het waddengebied of maken hier een tussenstop om bij te tanken. Tijdens lange trekvluchten naar Afrika of weer terug naar arctische gebieden in het hoge noorden zijn rustperiodes essentieel. Hierin kunnen de vogels weer reserves opbouwen om de zware trektocht aan te kunnen. Het kunnen uitrusten op hoogwatervluchtplaatsen is cruciaal voor deze vogels om te overleven.

Zwarte zee-eend: meer schelpdieren en rust nodig

Naast vogels die broeden in Nederland zijn er ook vogels die elders broeden maar juist in Nederland overwinteren, zoals de zwarte zee-eend. De Noordzeekustzone is van groot belang voor de zwarte zee-eend; hier verblijven namelijk de grootste aantallen.

De zwarte zee-eend eet voornamelijk schelpdieren en dan het liefst de soort *Spisula* (strandschelp). Deze schelpdiersoort is echter in het kustgebied uit de schelpdierbanken aan het verdwijnen. Voor het voortbestaan van de zwarte zee-eend is een toename van deze schelpdieren nodig en een rustige omgeving om op krachten te komen en op zoek te gaan naar voedsel. Andere zee-eenden, zoals eiders en toppers, profiteren mee van dit soort verbeteringen.

Zwarte zee-eend (mannetje).

Duikkampioenen op zee

In de wintermaanden zwemmen er duizenden zee-eenden net buiten de kustlijn. Deze komen uit verre noordelijke streken naar de Noordzeekustzone om te overwinteren. Ze eten zich hier vol en bouwen vetreserves op, waardoor ze in het voorjaar genoeg energie hebben voor hun lange terugtocht en het zware broedseizoen weer aan kunnen. De zee-eenden langs onze kust eten vooral schelpdieren van de zeebodem en van schelpenbanken. Sommige eenden, zoals de zwarte zee-eend, duiken daarvoor wel tot twintig meter diep, ondanks hun pak donsveren en speklaag!

Dwergstern op nest.

Broedvogels: zeldzame locaties voor broeden en jongen grootbrengen

Een aantal vogels broedt in het voorjaar aan de Noordzeekust en overwintert ergens anders, vaak in West-Afrika. Deze vogels zoeken aan de Noordzeekust naar geschikte plekken om hun jongen groot te brengen.

Op die plekken moet naast rust ook voldoende voedsel aanwezig zijn om de ouders en later de jongen van eten te voorzien. Met deze combinatie van eisen is het aantal geschikte broedplaatsen voor de vogels beperkt. In de Noordzeekustzone liggen kansrijke broedplaatsen op de uitgestrekte strandvlaktes van de Waddeneilanden en op enkele hooggelegen zandplaten zoals de Razende Bol.

De bontbekplevier en de strandplevier broeden op enkele plekken in de Noordzeekustzone. Ook de dwergstern komt naar Nederland om te broeden, maar

Broeden is een klus

De soms barre omstandigheden van de Noordzeekust lijken niet ideaal voor broedvogels. Toch broeden er jaarlijks vogels omgeven door het stuivende zand, de striemende wind en de dreigende golven. Het nest van deze strandbroeders bestaat uit niet meer dan een kuiltje in het zand of een plekje tussen wat schelpen. De eieren hebben een schutkleur en de ouders verdedigen hun nest zo goed als ze kunnen. Als ze te vaak verjaagd worden, komen de eieren niet uit, raken de kuikens verzwakt en sterven ze door de barre omstandigheden. Ondanks de nadelen zijn er ook voordelen aan het broeden op de strandvlaktes: er is weinig concurrentie van andere vogelsoorten en het voedsel ligt om de hoek.

heeft in de Noordzeekustzone nog maar een paar geschikte broedlocaties. De opgave is om op deze broedlocaties verstoring door bijvoorbeeld recreanten terug te dringen. Ook worden op enkele eilandstranden nieuwe geschikte plekken als broedlocatie ingesteld en beschermd. Op al deze locaties is rust nodig voor de broedvogels om zich te kunnen voeden, voortplanten en hun jongen met succes groot te brengen.

Dwergstern met jongen. >

3 Gebruiksregels voor het samengaan van menselijke activiteiten en natuurbescherming

De Noordzeekustzone is niet alleen rijk aan natuur, maar ook aan menselijke activiteiten zoals visserij, scheepvaart, kustonderhoud, militaire oefeningen, recreatie of het houden van evenementen. Een deel van deze activiteiten kan prima plaatsvinden zonder de aanwezige natuur nadelig te beïnvloeden. Andere activiteiten verstoren de rust die nodig is in deze gebieden voor het behoud van kwetsbare leefomgevingen en diersoorten. In de Noordzeekustzone gelden daarom bestaande en nieuw opgestelde spelregels om menselijke activiteiten samen te laten gaan met de noodzakelijke bescherming van bodemleven, zeezoogdieren, zee-eenden en broedvogels.

Om te beoordelen welke menselijke activiteiten invloed hebben op deze kwetsbare omgeving en diersoorten, en welke gebruiksregels eventueel nodig zijn voor de bescherming hiervan, zijn voor het beheerplan inventarisaties en analyses gemaakt van de huidige activiteiten in het gebied. Op basis daarvan zijn gebruiksregels opgesteld voor menselijke activiteiten, zoals die in aard en omvang in het gebied plaatsvinden bij de start van de eerste beheerplanperiode. De belangrijkste gebruiksregels uit het Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone zijn hierna per type activiteit beschreven. Gebruiksregels die nieuw zijn voor deze beheerplanperiode zijn aangeduid met een icoon:

Beroepsvisserij

In het kustgebied wordt beroepsmatig met verschillende technieken gevist op plat- en rondvis, garnalen en schelpdieren. Om de natuur te beschermen zijn delen van de Noordzeekustzone, bij elkaar ongeveer tien procent, gesloten voor elke vorm van visserij. Deze 'ongestoorde zones' zijn bedoeld om schelpdieren en vissen op de bodem en zee-eenden op het water de benodigde groeikansen, respectievelijk voedsel en rust te bieden. In de overige delen van de Noordzeekustzone gelden specifieke gebruiksregels voor de hierna vermelde soorten visserij.

Visserij met vast vistuig

Er zijn veel vormen van visserij met een vast vistuig waaronder staandwantvisserij. Deze visserijvorm gebruikt een tuig dat bestaat uit een bovenpees met drijvers en een verzwaarde onderpees met daartussen een

netwerk. Dit staat onder water, dicht bij de bodem of juist op een bepaalde diepte in de waterkolom, afhankelijk van de vissoort (tong, kabeljauw, zeebaars) die men wil vangen.

De bruinvis kan onbedoeld in staandwantnetten worden gevangen. De vissersboten komen vrij dicht langs de kust en in de buurt van droogvallende platen en strekdammen, wat de rust verstoort van zeehonden, zee-eenden en andere vogels.

! *Alle bestaande visserij met vast vistuig in de Noordzeekustzone kan zonder Nb-wetvergunning plaatsvinden. Het beheerplan bevat wel specifieke voorwaarden (bijvoorbeeld netlengtes) om de bijvangst van bruinvis te beperken en andere nadelige gevolgen, zoals verstoring van vogels, te verminderen. Ook zijn er voorwaarden gesteld voor onderzoek, monitoring en registraties.*

Staanwantvisser met zeebaars.

Boomkor-, garnalen-, borden- en schelpdiervisserij

Boomkorvisserij is de meest voorkomende vorm van visserij in de zuidelijke Noordzee. Hierbij wordt gebruik gemaakt van sleepnetten die over de zeebodem worden getrokken om de vissen uit de bodem op te jagen. Ook bij de garnalervisserij worden de dieren met sleepnetten van de bodem opgejaagd. Bordenvissen, ook wel twin- of multirigvissen genoemd, is vissen op lage snelheid met sleepnetten aan beide kanten van de vissersboot en scheerborden om het net te openen.

Al deze sleepnetvisserijen brengen zodanige bodemberoering met zich mee dat er geen goede, natuurlijke opbouw van het bodemleven mogelijk is. Schelpdieren, en daarmee ook voedsel voor onder andere de zwarte zee-eend, worden hierdoor beperkt in hun groeikansen. Ook is er veel onbedoelde bijvangst van ander bodemleven en vis en schrikken de vissersboten zee-eenden af.

Om de bodem meer rust te bieden en daar een gevarieerd en gezond leven te laten ontstaan is in de afgelopen jaren de omvang van de boomkorvisserij met wekkerkettingen langs de kust in sterke mate beperkt. Tegelijk worden er door de visserijsector stapsgewijs meer duurzame vistechnieken ingezet.

Voor alle hierboven genoemde sleepnetvisserijen is een Nb-wetvergunning nodig en gelden er beperkingen om de rust voor het bodemleven en vogels te bevorderen en bijvangsten te beperken.

Schelpdiervisserij zuigt schelpdieren van de bodem aan boord met lange buizen en een sleepkor. Deze visserij vist voedsel, met als belangrijkste de *Spisula*, weg voor vogels zoals de eider en de zwarte zee-eend en zorgt voor onrust bij de vogels. De *Spisulavisserij* heeft sinds 2005 niet meer plaatsgevonden vanwege gebrek aan *Spisula*. Een alternatief is schelpdiervisserij op mesheften (*Ensis*). Schelpdiervisserij is ook Nb-wetvergunningplichtig. Een van de voorwaarden bij vergunningverstreking is dat te kleine mesheften direct weer overboord gaan, zodat ze alsnog als voedsel kunnen dienen voor zee-eenden.

De visserijsector, overheden en natuurorganisaties werken samen aan verduurzamingsplannen om nadelige gevolgen van visserijen op de natuur in de Noordzeekustzone en de Waddenzee te beperken.

Stofzuigers van de zeebodem

Garnalen komen in enorme aantallen voor in de Noordzeekustzone. Overdag graven ze in de zandbodem en als het donker wordt komen ze tevoorschijn om eten te zoeken. Ze zijn dan heel mobiel en gaan af op geuren en bewegingen in het water. Als echte alleseter eet een garnaal jonge platvisjes, ingegraven schelpdieren, stukken zeewier tot zelfs resten van dode dieren en uitwerpselen. Het zijn camouflage-kunstenaars; ze kunnen de kleur van hun pantser aanpassen aan de ondergrond. Op die manier zijn ze vrijwel onzichtbaar voor hun belagers (vissen, kreeften). Garnalen houden niet van koud water. In voorjaar en zomer zitten de garnalen in ondiep water dicht bij de kust en in de Waddenzee. Het zeewater warmt daar snel op door de zon. In het najaar en de winter verhuizen ze naar diep water verder op zee, dat in die periode wat warmer is dan het kustwater.

Gewone garnaal en roodwier.

Recreatie

De Noordzeekust is een graag bezocht gebied voor toeristen en recreanten. Mensen komen hier omdat het aantrekkelijke plaatsen zijn om te wandelen, zwemmen, (kite)surfen of deel te nemen aan evenementen. Voor alle vormen van waterrecreatie gelden algemene gedragsregels om vogels en zeehonden rust te gunnen door afstand te houden, geluid te beperken, rustzones in acht te nemen en het gebied schoon achter te laten. Daarnaast zijn er specifieke gebruiksregels voor de hierna vermelde vormen van recreatie.

Recreëren aan het strand.

Robbentochten

Dit zijn georganiseerde rondvaarten om zeehonden te bekijken. In de Noordzeekust liggen zandplaten waar vaak zeehonden op rusten bij de Razende Bol en de Engelse Hoek. De boten komen dichtbij deze platen en liggen er enige tijd stil. Omdat zeehonden en vogels deze plekken gebruiken om te rusten, eten, paren en hun jongen groot te brengen, is bescherming van deze gebieden belangrijk.

- ❗ *Robbentochten mogen zonder Nb-wetvergunning plaatsvinden. Wel bevat het beheerplan specifieke vrijstellingsvoorwaarden en gedragsregels (zoals op afstand blijven en rustig varen) om de overlast voor zeehonden en vogels te beperken.*

Evenementen

In de Noordzeekustzone vinden zowel op het water als langs de kust georganiseerde activiteiten plaats voor grote groepen mensen, zoals muzikalfestivals en sportwedstrijden. Deze evenementen kunnen dieren verstoren en het milieu vervuilen. De precieze beheerplanregels voor evenementen verschillen per locatie en zijn mede afhankelijk van de omvang.

Kitesurfen

Bij kitesurfen zorgt de wind voor voortbeweging van de surfer door middel van een grote vlieger. Dit gebeurt op open ondiep water. Kitesurfers laten hun vlieger op het strand op voordat ze vertrekken, bij terugkomst wordt de vlieger op het strand weer neergelaten.

Kitesurfen, inclusief de bijbehorende strandactiviteiten, veroorzaakt geen verstoring van de natuur indien dit plaatsvindt op de daarvoor aangewezen plekken in de Noordzeekustzone.

Kitesurfers. >

Natuurvoorlichting op de Razende Bol

De Razende Bol is de grootste en hoogste zandplaat van het hele Natura 2000-gebied. Hij ligt geheel in de Noordzee, in de buitendelta van het Marsdiep ten zuidwesten van Texel. De Razende Bol is van groot belang voor vogels: als broedlocatie en rustplek. Zeehonden gebruiken de plaat als rustplaats en om hun jongen te werpen. De Razende Bol is populair bij kitesurfers en vooral op mooie zomerse dagen erg in trek bij recreanten die de plaat bezoeken en daarbij soms veel onrust voor dieren veroorzaken. Om natuur en recreatie beter samen te laten gaan, zijn de beheerders een proefproject gestart. Op zomerse dagen in het broedseizoen geven medewerkers van het Landschap Noord-Holland actief voorlichting aan bezoekers over de natuur van de zandplaat en hoe de mensen die het beste kunnen ontzien. 'Wadwachters' houden een oogje in het zeil.

Bij de Razende Bol ligt het kitesurfen gevoeliger, omdat zeehonden en vogels juist in dit gebied rust zoeken.

- ❗ *Om verstoringen van zeehonden en vogels te voorkomen is kitesurfen bij de Razende Bol alleen aan de zuidzijde toegestaan, waarbij de kitesurfers op de plaat een minimale afstand tot broed- en rustplaatsen moeten aanhouden.*

Strand- en waterrecreatie

Strand- en waterrecreatie, zoals zonnen, zwemmen, wandelen, sporten, vliegeren, recreatief autorijden, zeekajakken en chartertoervaarten, kan in de buurt van broed-, rust- en foerageergebieden voor verstoring zorgen.

- ❗ *Om die reden zijn verschillende delen van de Noordzeekustzone (met name op strandvlaktes) afgesloten voor deze vormen van recreatie.*

Bezoek van zandplaten

Recreanten bezoeken drooggevallen zandplaten in de Noordzeekustzone om daar enige tijd te verblijven. Dit kan verstoring veroorzaken voor de vogels en zeehonden die op deze platen rusten, voedsel zoeken en hun jongen groot brengen. Om die reden bevat het beheerplan gebruiksregels en is in sommige delen het bezoek van zandplaten niet toegestaan.

Zeehengelen en recreatieve staandwantisserij

Vissen met een zeehengel gebeurt vanaf de waterkant of vanaf kleine of grote (groeps) sportvisboten. Deze vorm van vissen verstoort vogels, waaronder zee-eenden. Deze zitten voor hun voedsel namelijk vaak rond schelpdierbanken die – omdat ze doorgaans visrijk zijn – ook aantrekkelijk zijn voor de sportvissers om daar te gaan vissen.

Recreatief vissen met staandwant is een kleinschalige activiteit en de vangsten zijn bedoeld voor eigen gebruik.

Het beheerplan bevat gedragsregels en maatregelen voor recreatieve visserij ter bescherming van vissen, bruinvissen en vogels en om vervuiling van het water te voorkomen.

- ❗ *Voor de recreatieve staandwantisserij op de Waddeneilanden zijn specifieke voorwaarden in het beheerplan opgenomen voor registraties en monitoring.*

Sportvisserij op zeebaars.

Kustbescherming door zandsuppletie.

Reguliere kustsuppleties

Kustsuppleties zijn bedoeld om de achterliggende gebieden, waaronder woongebieden en drinkwaterbronnen, veiligheid te bieden en plekken aan de kust te beschermen tegen erosie. Zandwinning voor kustsuppleties gebeurt niet in de Noordzeekustzone, het vervoer van zand en de kustsuppleties zelf wel.

Het zandtransport verstoort dieren die rusten of op zoek zijn naar voedsel, zoals de eider, topper, zwarte zee-eend, de grijze en de gewone zeehond. Zandsuppleties in het water kunnen schelpdierbanken bedekken. Dit heeft op zijn beurt effect op de vogels en vissen die hiervan eten. Bij suppleties op het strand verandert het nieuwe zand de omgeving, vogels kunnen last hebben van het werk zelf en hun nesten of naastliggende foerageergebieden kunnen bedolven raken.

- ! *Reguliere kustsuppleties kunnen zonder Nb-wetvergunning plaatsvinden. Wel bevat het beheerplan vrijstellingsvoorwaarden, over onder andere locaties en uitvoeringsperiodes. Daarmee wordt schade aan schelpdierbanken, strand en duinen voorkomen en worden rustgebieden voor zee-eenden en zeehonden en broedzones voor vogels ontzien.*

Onderhoud

Baggeren in de Noordzeekustzone vindt incidenteel plaats voor het onderhoud van de vaarwegen. Het baggeren verstoort de bodem nabij de vaarwegen. Schelpdier-etende dieren, zoals duikeenden en steltlopers, hebben hier last van doordat hun voedsel bedekt wordt. Inspectie en onderhoud aan kabels en leidingen kan lokaal voor verstoring zorgen: het gaat hierbij echter om incidentele overlast.

Om de overlast te beperken bevat het beheerplan voorwaarden, met name over tijdstippen en de samenstelling van het te vervangen bodemmateriaal. Ook dammen, dijken en duinvoeten hebben regelmatig onderhoud nodig. Dit zorgt voor verstoring van de omgeving, met name van vogels die dichtbij de constructie broeden, voedsel zoeken of rusten.

❗ *Baggerwerken en andere onderhoudswerken kunnen zonder Nb-wetvergunning plaatsvinden. Om de verstoringen te beperken stelt het beheerplan wel vrijstellingsvoorwaarden aan het baggeren en het onderhoud aan kabels, leidingen en oeverconstructies. Deze gaan onder andere over de locaties en de frequentie van het onderhoud. De voorwaarden zorgen bijvoorbeeld voor het vermijden van activiteiten gedurende het broedseizoen.*

Grondstoffenwinning

Binnen de Noordzeekustzone bevinden zich drie plekken voor gaswinning. De productie zelf, maar ook het transport, kan overlast veroorzaken voor bodem en dieren. In de Noordzeekustzone worden sleepzuigers gebruikt om fossiele schelpen te winnen. Deze winning heeft met name een negatief effect op het bodemleven: vertroebeling van het water en verstoring van de bodem.

Het beheerplan bevat voorwaarden voor gaswinning en -transport. Voor de winning van fossiele schelpen is een Nb-wetvergunning nodig.

Lozingen

De bij aanvang van de beheerplanperiode bestaande lozingen van stoffen in het zeewater hebben geen schadelijke effecten op de natuur en kunnen gewoon doorgang vinden binnen de bepalingen van de Waterwet.

Beheer en monitoring

Overheden en terreinbeheerders zijn aanwezig in de Noordzeekustzone voor beheer, toezicht, inspectie, opsporing en monitoring. De Kustwacht voert bijvoorbeeld controles uit om de handhaving van maatregelen voor milieu, visserij, verkeer en veiligheid te inspecteren.

Het beheerplan bevat een gedragscode om onnodige onrust en vervuiling te voorkomen. Zo wordt van overheden en terreinbeheerders gevraagd om bij hun taken rekening te houden met de effecten van hun activiteiten op foerageer-, broed- en rustgebieden van vogels en werp-, rust- en zooggebieden van zeehonden.

Incident op zee.

Oefeningen voor calamiteitenbestrijding

Verschillende nood- en hulpdiensten oefenen voor incidenten- en rampenbestrijding en reddingswerkzaamheden in de Noordzeekustzone.

Het beheerplan bevat voorwaarden, met name voor het op afstand van dieren blijven. Voor grootschalige oefeningen is een Nb-wetvergunning nodig.

Scheepvaart

De beroepsscheepvaart maakt gebruik van vaste vaarroutes, maar er is ook visserij en recreatievaart verspreid over het gebied. De scheepvaart kan in de wintermaanden storend zijn voor zee-eenden, doordat de vogels worden opgeschrikt en verjaagd door de scheepvaart in de foerageer- en rustgebieden.

's Winters worden doorvaartbeperkingen ingesteld om voldoende rust op het water te verzekeren. De effecten op de aanwezigheid van zee-eenden en eventuele verstoring door vaarbewegingen worden in de gaten gehouden.

Luchtvaart

Voor recreatieve of beroepsmatige vluchten geldt de algemene gedragscode dat Natura 2000-gebieden vermeden moeten worden. Een kleine groep laagvliegers is hiervan vrijgesteld, mits zij zich houden aan de bestaande gedragsregels om overlast te beperken.

Voor vliegverkeer boven gesloten ongestoorde zones op zee geldt een minimum vlieghoogte van 300 meter.

Schietactiviteiten Defensie

Het ministerie van Defensie houdt schietactiviteiten in de Noordzeekustzone. Vanuit Petten vindt dit plaats met mobiele installaties en in Den Helder vanuit een marinekazerne. Deze activiteiten verstoren de rust van verschillende vogelsoorten en zeehonden.

Voor de schietactiviteiten vanuit Petten zijn voorwaarden gesteld om eidereenden in strenge winters te beschermen. Voor de schietactiviteiten vanuit Den Helder zijn maatregelen opgesteld om verstoringen te beperken; zo mag er niet worden geschoten tijdens de werp- en zoogperiodes van zeehonden.

Belangrijkste verwachte resultaten van het beheerplan

Door maatregelen en oplossingen uit dit Natura 2000-beheerplan worden de volgende resultaten voor de natuur in de Noordzeekustzone verwacht in de periode 2016-2022:

Zeebodems

Noordzee-kreeft

2016

Ongunstige kwaliteit bodemleven en schelpdierbanken; kwaliteit als leefgebied van vis onvoldoende.

Reden

Bodemberoering door menselijke activiteiten; bijvangst jonge vis.

Oplossing

Verduurzaming en instellen visserijvrije zones; ontzien kwetsbare zones bij uitvoering kustsuppleties.

2022

Verbeterde kwaliteit van het leefgebied, maar nog onvoldoende vanwege lange hersteltijd van de natuur op de zeebodem.

Bruinvis

Bruinvis

2016

Onvoldoende kwaliteit leefgebied.

Reden

Bijvangst en verstoring.

Oplossing

Verduurzaming staandwantvisserij en instellen visserijvrije zones.

2022

Verbeterde kwaliteit van het leefgebied, maar nog onvoldoende, omdat ook een Noordzee-brede aanpak nodig is.

Grijze zeehond

Grijze zeehonden

2016

Voldoende kwaliteit leefgebied.

Reden

Voldoende rust en goede waterkwaliteit.

Oplossing

Garanderen van rust op veilige werp- en zoogplekken en behoud waterkwaliteit.

2022

Mogelijk ruim voldoende door meeprofiteren van maatregelen voor andere diersoorten.

Broedvogels

Dwergstern met jongen

2016

Onvoldoende kwaliteit leefgebied.

Reden

Onvoldoende rust bij broed- en voedselgebieden.

Oplossing

Instellen en beschermen van broedlocaties en garanderen van rust tijdens de broedperiode.

2022

Verbeterde kwaliteit van het leefgebied.

Zwarte zee-eend en andere zee-eenden

Eidereenden

2016

Onvoldoende kwaliteit leefgebied.

Reden

Onvoldoende voedsel (schelpdierbanken) en rust.

Oplossing

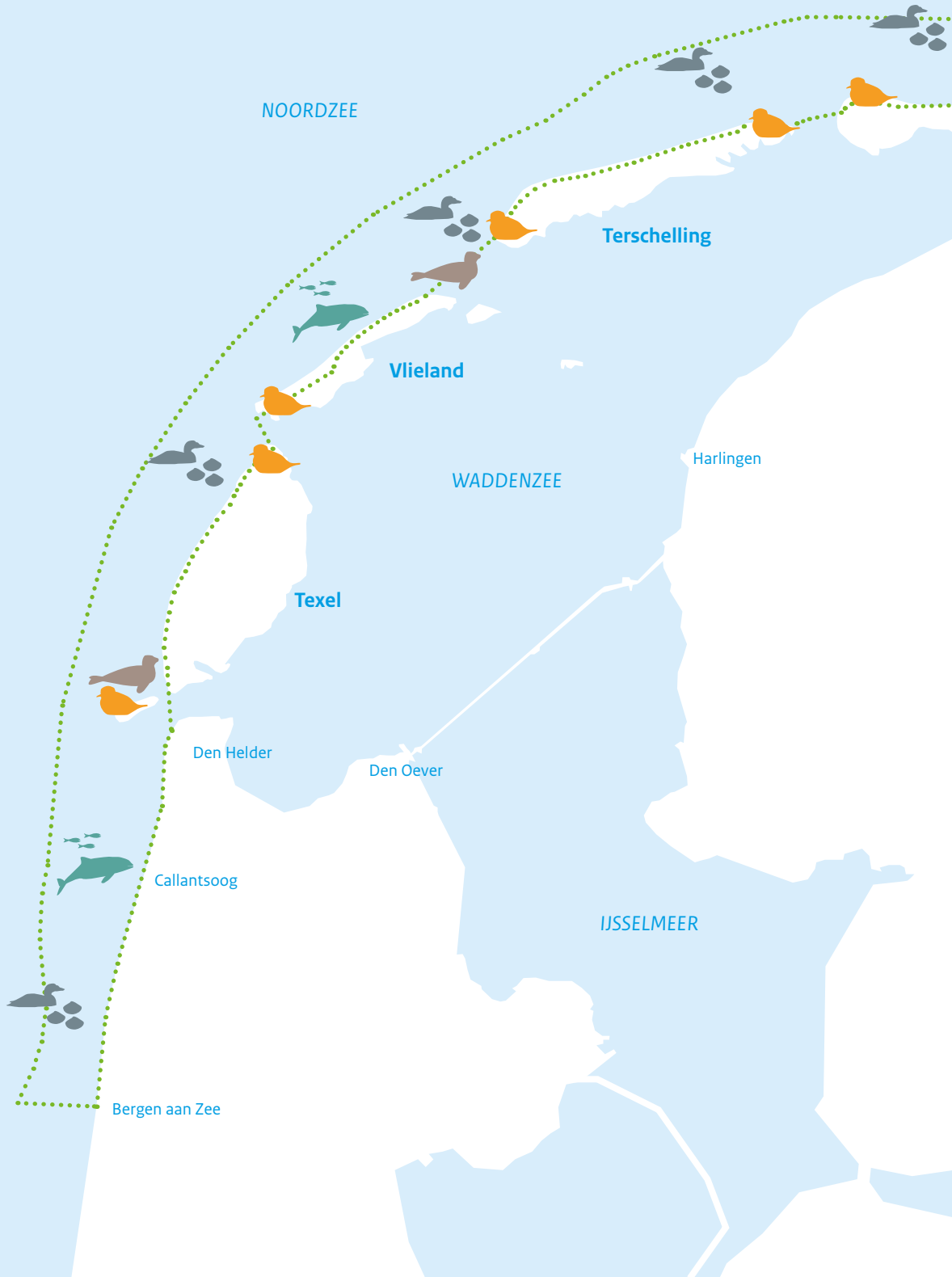
Voorwaarden voor visserij en 's winters doorvaartbeperkingen bij voedselgebieden.

2022

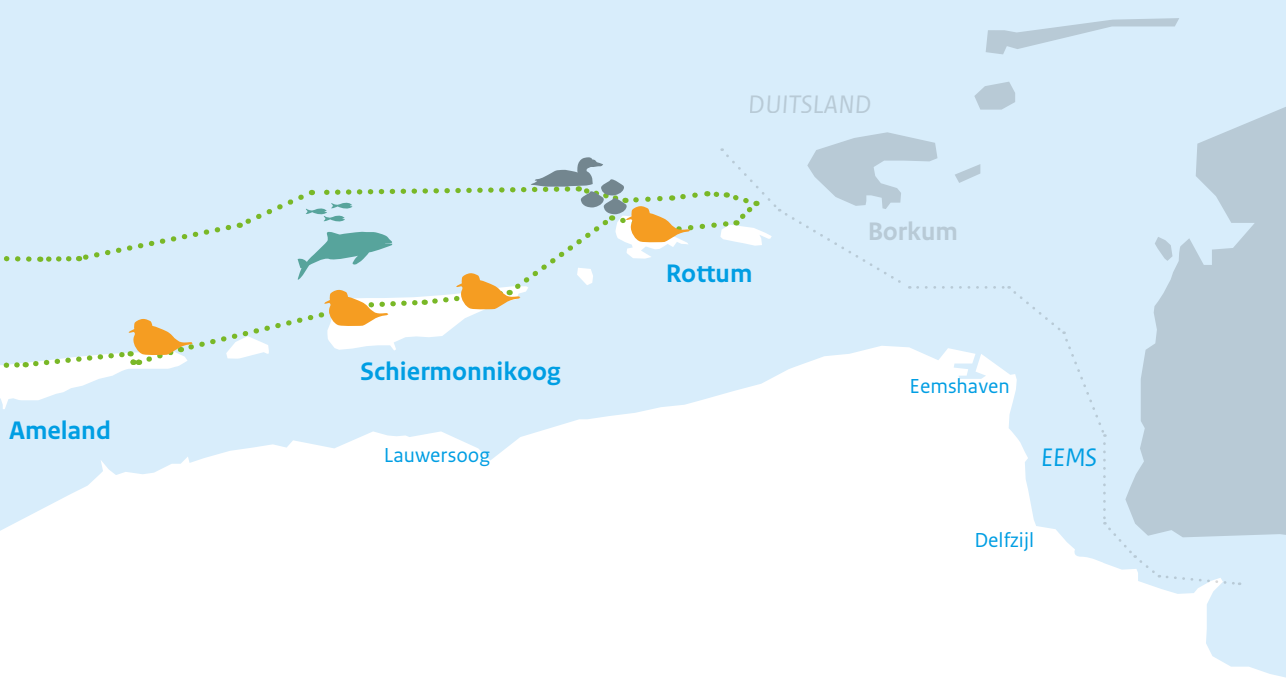
Verbeterde kwaliteit van het leefgebied.

Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone

Natuurbescherming

Legenda

De kaart geeft globaal de ligging aan van de belangrijkste plekken voor herstel en bescherming van:

De gehele kustzee, als opgroeigebied van jonge vis en foerageergebied van bruinvissen en zeehonden.

Het bodemleven, schelpdierbanken en leefgebieden van vis en zee-eenden.

Zandplaten, als rust- en voortplantingsgebied van grijze zeehonden.

Embryonale duinen, strandvlaktes en zandplaten, als broedgebied van strandplevier, bontbekplevier en dwergster.

Noordzeekustzone

AUKE SENIOR

4 Voorwaarden en vergunningen: provincie of ministerie als informatiepunt

De preciese voorwaarden waaronder de menselijke activiteiten in de Noordzeekustzone kunnen worden voortgezet, zijn vermeld in het Natura 2000-beheerplan. Deze voorwaarden zijn geldig vanaf de start van de beheerplanperiode.

Mocht voor een activiteit een vergunning nodig zijn, dan worden in de vergunning de voorwaarden vermeld die nodig zijn om de natuur te beschermen. Afhankelijk van het soort activiteit en de plaats, verschaft de betreffende provincie of het ministerie van Economische Zaken zo'n vergunning. De vergunningaanvraag en -verlening verloopt volgens de regels van de Natuurbeschermingswet 1998.

Voor activiteiten die bij de start van de beheerplanperiode niet zijn geïnventariseerd en beoordeeld, of bij uitbreiding van geïnventariseerde activiteiten, zijn eveneens provincie en ministerie, met als eerste aanspreekpunt de provincie, het aangewezen informatiepunt voor een eerste beoordeling van de kans op schade aan natuur.

Is er kans op schade aan de natuur, dan is nader onderzoek nodig naar de noodzaak van de activiteit, eventuele alternatieven die minder schadelijk zijn, voorwaarden om de schade te beperken en mogelijk een verplichting voor een Nb-wetvergunning, waarin beperkende voorwaarden worden opgenomen.

Colofon

Tekst

Karin Lammers (www.karinlammers.nl)

Hans Lammers (Rijkswaterstaat)

Vormgeving

Hoogteyling BNO (www.hoogteyling.nl)

Fotografie en illustraties

Voorzijde omslag: Boomkorvisser langs Terschelling, G. Volgers

Binnenzijde omslag: De zandplaat Razende Bol met op de achtergrond Texel, vanuit de lucht gezien (Rijkswaterstaat)

Pagina 2, boven: Een school jonge sprut, Peter Verhoog (Buiten-Beeld);

onder: Strandzeilers op Terschelling, G. Volgers

Pagina 3, boven: Dwergstern met jongen, Danny Ellinger;

onder: Garnalenvisser Auke Senior (Rijkswaterstaat)

Pagina 4-5: Een school jonge sprut, Peter Verhoog (Buiten-Beeld)

Pagina 8-9: Een groep steltlopers boven de branding: herkenbaar zijn rosse grutto, zilverplevier, kanoetstrandloper en bonte strandloper, Michel Geven (Buiten-Beeld)

Pagina 10-11: Satellietopname Noord-Nederland (Rijkswaterstaat)

Pagina 13: Steenbolken boven de zeebodem, Peter Verhoog (Buiten-Beeld)

Pagina 14: Bruinvis, Hans Verdaat

Pagina 15: Pup grijze zeehond (iStock)

Pagina 16-17: Het Groene Strand op west Ameland (Rijkswaterstaat)

Pagina 17, Infographic, Vogelbescherming Nederland

Pagina 18: Zwarte zee-eend (mannetje), Jan Bosch

Pagina 19: Dwergstern op nest, Hans Roersma (KINA)

Pagina 20-21: Dwergstern met jongen, Danny Ellinger

Pagina 22-23: Strandzeilers op Terschelling, G. Volgers

Pagina 25: Staandwantvisser met zeebaars, Fokke van Saane

Pagina 27: Gewone garnaal en roodwier, Jelger Herder (Buiten-Beeld)

Pagina 28: Recreëren aan het strand, Loes de Jong

Pagina 29: Kitesurfers, Jeroen Kwakkel

Pagina 30: Sportvisserij op zeebaars, Onno Terlouw

Pagina 31: Kustbescherming door zandsuppletie (Rijkswaterstaat)

Pagina 33: Incident op zee (Rijkswaterstaat)

Pagina 35: Eidereenden, Arie Ouwerkerk (Buiten-Beeld)

Pagina 36-37: Noordzee-kreeft (iStock), Bruinvis (iStock); Grijze zeehonden,

Menno Schaefer; Dwergstern met jongen, Danny Ellinger; Eidereenden (iStock)

Pagina 38-39: Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone, Natuurbescherming

Pagina 40-41: Garnalenvisser Auke Senior (Rijkswaterstaat)

Pagina 43: Strandvlakte met embryonale duinen, Jaap Hofker

De zandplaat Razende Bol met op de achtergrond Texel, vanuit de lucht gezien.

Het Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone is door het ministerie van Infrastructuur en Milieu / Rijkswaterstaat opgesteld in samenwerking met: de ministeries van Economische Zaken en Defensie en de provincies Fryslân, Groningen en Noord-Holland.

Deze samenvatting bevat de hoofdpunten uit het beheerplan Noordzeekustzone 2016-2022. Voor de werkelijk geldende tekst wordt verwezen naar de plantekst zelf.

Meer informatie:

Projectleider: hans.lammers@rws.nl
www.rwsnaturaz000.nl
www.waddenzee.nl/naturaz000

**Ministerie van
Infrastructuur en Milieu**

Postbus 20901 | 2500 EX Den Haag
www.rijksoverheid.nl/ienm

december 2016 | ZD1216HB003